ހޯދައި ބަލައި ފާޑު ކިޔުމުގެ ނަޒަރަކުން

ކަލާފާނާއި ފިރާޑް

ކަލާ އަލީ އިބްރާހީމް މަނިކު

(344 ވަނަ އަދަދާ ގުޅޭ)

ޕިރާޑް ބަޔާންކުރާ ގޮތުގައި، މި ކަމަނާއާއި މި ކަމަނާގެ އަޚް ފުރަތަމަ ކުރި މަސައްކަތް (ކަލާފާނާއި ކަލާފާނުގެ ނުވިތު އަވަހަށްކަނޑުމަށް ކަންފަރިން ތެއްވައި ފަންޖެހޭ ގޮސްދުވުކަން ފަވާއަރައި) ކާމިޔާބުނުވީތީން ފަނިވަޖެއިގެވުމުން، އެހެންގޮތަކުން މަސައްކަތްކުރު ކުރައްވަން ގަސްދުކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، އެކަމަނާގެ އަތްފުޅުގައި ހުރިނަމަހުރި ގަހަނާއާކާއި، ޖަވާހިރާކާއި، އަދި އަގުހުރި އެންމެހައި ތަކެތި ހިއްފަވައިގެން، ދޯނިޖެއްސައި ރޭގަނޑު ސިއްރިއްޔާގައި ފިއްތަވައިގެން، އެކަމަނާގެ އެހެން ހުރިހާ މުދަލެއް ހުރި، ފިރިމަރުވެފައިވާ އެކަމަނާގެ މަންމަ ދިރިއުޅޭ، މާލެއާ ސާޅީސް ލީގް އުތުރުގައި އޮންނަ އެކަމަނާގެ ރަށަށް “މާފިލާފުށި” ޔާއާ ރަށަށް ވަޑައިގަތުމަށެވެ. ޕިރާޑްގެ ދަތުރުނާމާގައިވާ މިދަންނަވާ ބަޔާން ގެނެސްދުރުމެވެ.

"So her brother and she, seeing that their first measures had not succeeded, resolved to try another, viz., to escape secretly by night in a barque, with all her trinkets, jewels, and wealth,- for all the rest of her property was in another island belonging to her, called Maspillaspoury, forty leagues to the north of Male, where her mother, a widow, resided."

(ޕިރާޑް - ބ. 274، 275)

ފާހަގަކޮށްލަން ޖެހޭ އަނެއްކަމަކީ، ޕިރާޑްގެ ރާއްޖޭ އަދުވަން ހިސާބުން ފެނިގެން ވެސް ރަސްގެފާނުގެ ކޮފުކާއިނުގެ ވާހަކައާއި، އަދި ކޮފުކާއިނުގެ އަށް، ރަސްގެފާނުގެ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކަ ދައްކަމުން އައިސްފައިވާ ކަމެވެ. މިކަން އެނގެނީ ޕިރާޑްގެ ދަތުރުނާމާ ނަމާ ބ. އަތޮޅު ގޮއިދޫ ފުރަތަން އެރިގެން، ފުވައްދުއަން އެބައިމީހުން ފައިބާ މިބޯޓު މާކަދިނަ ދުވަސްތަކެއް ނުވަނީސް، އެކަނިގެންވާ އަދަދެއްގެ ސިފައިންގެ (ހަނގުބޯކޮޅުންގެ) ބަހަކާއިކަ އުޖޭކަށްގައި، އުރުމުން ނަހުގެ ތަކެތި ބަލައި ކޮފުކާއިނުގެ އަށް

ސަހުދޭރުން ރަސްގެފާނު ފޮނުއްވެވި ކަމަށް ޕިރާޑްގެ
ދަތުރުނާމާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވުމުންނެވެ. އަދި
ޕިރާޑްއާއި އަހެން ނަމަކީ މުޅިއެކަމަދު ކަމަނާއި،
މަހާޅުގެ ނަމަކީ "ރަނަބަނޑޭރި ތަކުރު"
ކަމަށް އެވެން އެކަމަނާގެ އާއިލާ ދަރިކަލުމަކުން
އިވެރު ފަސްޓަކަމެއް ލިބިގެން ދަރުވެ

"The king soon sent his brother-in-law with a goodly number of soldiers in barques to go our wreck and get from it all he could. This was the brother of chief queen, and was entitled Ranabandery Tacourou, his own name being Mouhamede."

(ޕިރާޑް - ސ. 58)

މިދެންނެވުނު ޕިރާޑްގެ ބަޔާނުގެ ކުރިން
އެނގޭ ސާފުކޮށްދޭން ދަނީ، ކަލޭފާނުގެ ވިސްނުމަށް
އަނބިކަނބަލުންނަށް ރާއްޖެއިން ބޭރު މިހެން
ނުކުމެ، މާލިމާލިގެ އާއިލާއަކަށް
ނިސްބަތްވާއިރު ބޮޑު ބޭއްވެވި ކަމާއި، ހަމަ އެހެންމެ،
މުބާރަކު ރަނަބަނޑޭރި ތަކުރު (ދުރި
ތަރިކަމި މަޝްހޫރު "މާލިމާލިމި ރަސްގެފާނު"
ނުވަތަ "ސާހިބާ ފާނަނާ") ގެ އުފުލި (ދަރިކަ)
ކަމާއި، ކަލޭފާނުގެ އިސް އަނބިކަނބަލުން
(ޕިރާޑްއިން) ކަން ވެސް މާލުވެ.

ދެން މިދެންނެވި ޕިރާޑްގެ
ދަތުރުނާމާގެ 264 ވަނަ ސަފްހާގައިވާ
ބަޔާންކުރުން އެނގޭނީ، ރަސްގެފާނު ދުވަހަކުވެސް
އެކަމަނާ (ޕިރާޑްއިން) ވަރިނުކުރައްވާ ކަމާއި،
އަދި ރަސްގެފާނު ޝަހީދުކުރެއްވި އިރު ވެސް
ބޭރުގެ ދެ އަންހެނުންނާއެކު (ފޮރިން ދެ
ވިމެންނާއެކު) އެކަމަނާ އިންނެވި ކަމެވެ.
މިދެންނެވި ބަޔާން ވެސް ގެންސުދުރުގެވެ.

" As for the other, the king never afterwards abandoned her;and when he was killed she was still with him, with tow foreign women,:"

(ޕިރާޑް - ސ . 264)

މި ބަޔާނުގައި، "އޭޒް ފޯރ ދަ
އަދަރ" މިގޮތަށް އިނގިރޭސިން އެ އޮތް
ބަސްކޮޅުގައި އޮވާ "އަދަރ" އަކީ، ކަލޭފާނުގެ
އިސްއަނބިކަނބަލުން (ޕިރާޑްއިން) ނެވެ. އެ
އިބާރާތަކީ ހިމެނޭ ޕިރާޑްގެ ދަތުރުނާމާގެ
264 ވަނަ ސަފްހާގައިވާ މުޅި ބަޔާނަށް
ބަލާފައި ލެއްވުމުން މާރަގަޅަށް އެކަން ސާފުވެ
ވަޒަނެއް ގެންނަވާނެވެ.

4-ކަލޭފާނުގެ ހަތަރުވަނަ އަނބިކަނބަލުން

ކަލޭފާނުގެ ހަތަރުވަނަ
އަނބިކަނބަލެއްކަމަށް ބެލެވޭ، މާލެއަތޮޅު
ގުރައިދޫއަށް އުރުން ނަމުގެ ވެރިޔާގެ އަންހެން

ދަރިފުޅެވެ. މިކަމަށްޓާ ބޭރުގޮތުން އޭނާ
ދައްކާފައިވާ ވާހަކައިން މި ކަމަށްޓަކައި ކޮންޕެނީގެ
ބޭކަނބަލުންކަމާއި، މި ކަމަށްޓަކައި ކަލޭފުޅުގެ
އަނބިކަނބަލުންކަން އެނގިގެން ދެއެވެ.

ޕިރާޑުގެ ބަޔާނުގައި ބުނެފައިވާ
ގޮތުގައި، އޭނާ ކުރިން ވެސް ވާނީ ގުރައިދޫގެ
ވާހަކަ ދައްކާފައެވެ. އެއްދުވަހަކު އޭނާ އެރަށަށް
ދިޔައެވެ. އަދި އެ ރަށުން އުޅި ހަލާކުވެގެން
ދިޔަ ނަވުގެ ކުނބުއި ހުނގާން އޭނާ ދުށެވެ.
ރަސްގެފާނު (ކަލޭފާނު) އަރިހުގައި އޭނާ އުޅުނު
އިރު، ބޭފުޅަކު ރަށްކަކުޅުގެ ރާނީއަކު އަވަހާރަވި
ފުރިހުނުކައިން އެ ނަވުގައި ވިއެވެ. މިނަވު އޭނާގެ
ބިނގަތޮގަތު އާއި، އަގުބޮޑު (އުރިގަން) ޖިބޮނު
އެންމެ މުއްސަނދި ނަވު ވެސް މެއެވެ. އެ
ނަވުގައި ފިރިހެނުންނާއި، އަންހެނުންނާއި،
ކުދިންނާ އެކު 500 ވަރަކަށް މީހުން ތިއްބެވެ.
އިންޑިޔާގެ މީހުން ކަނޑު ދަތުރުކުރާއިރު،
އެބައިމީހުންގެ ގެތެރޭގައި ހިފާގެންގޮސް ސަފަރުގެ
ބޮޑު ބައެއް، އެބައިމީހުންނަކީ ގެންދެއެވެ.
މި 500 މީހުން ކަނޑަށް ފަރަގުވިއެވެ. އަދި
ސަލާމަތްވީ ހަމައެކަނި ސަތޭކަ މީހުންނެވެ.
ކަނޑަށް ފަރަގުވެގެން ނުވި ދިޔަ މީހުންގެ
ތެރޭގައި، އެ ނަވުގެ ވެރިންކަމުގައިވާ މި ކާއިނާގެ
ބައްޕައާއި މަންމަ ވެއެވެ. އެއިރު މިކަމަނާ
ކުޖާކަމުގައެވެ. ދިމާވެގެންކަމުން މި ކަމަނާ
ސަލާމަތްވިއެވެ. މިހާރު މިގޮތުން ސްދީނީ
މިދަންނަވާ ޕިރާޑުގެ ބަޔާނެވެ.

" I have made mention above of Gouradou. I was at that island one day, and saw the mast and rudder of the ship that was lost there, wherein was foreign queen who died in child-bed while I was about the king. I was told that it was the richest ship conceivable. It had on board some 500 person, men, women, and children, for the Indians take the greater part of their household to sea with them. These 500 persons were nigh all drowned, and there remained but a hundred saved. This queen's father and mother, to whom the ship belonged, were among those that time but a child, was saved by chance. "

(ޕިރާޑް - ސ. 257،258)

މިގޮތުން ދިން ބަޔާނަށް ބަލާއިރު،
މި ކަމަށްޓަކައި، ގުރައިދޫފަރުން އުޅި ޒަރަޖީވި
ނަވުން ސަލާމަތްވި އެ ނަވުގެ ވެރިމީހާގެ ކުޖާ
އަންހެންދަރިފުޅަކަށް އަންގައިދެއެވެ. ވީމާ، މި ކަމަނާ
ބޭކަލުން ކަލޭފާނު މި ކަމަނާ ކާވެނިކުރު

ބައްލަވައިގަތީކަމަށް ނިންމަވަން ޖެހުނުއެވެ. އަދި،
މިކަމަށްޓަކައި، އިންޖީނުގެ ބޮޑުކަން ބުނެދީ،
ކަލޭފާނު ޝަހީދުކުރެއްވުމުގެ ކުރިން މި ކަމަނާ
އަވަހާރަވެއްޖެކަން ވެސް އެނގެއެވެ.

މި ކަމަނާ އަވަހާރަވީ ކޮން
އަހަރެއްގައި ކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭނީ
ވެސް ހަމަ ޕިރާޑުގެ ދަތުރުނާމާގައިވާ އެނގޭ
ބައިނާކުރުމެވެ. އެބައިނާއި ބޮޑުގޮތުން، 1605
ވަނަ އަހަރުގެ މެދުތެރޭގައި، މުސްދުރު ވެރިން
ބޮޑު އިރުކޮޅުއް ހިފިއެވެ. އެ އިރުކޮޅު ޖެހުނީ
އިރު ދުވަހުގެވެ. އަދި ބޮޑުވެފަ ރުއްކުރުވަ
އާދައިގެ ކަންތައްތަކުގެ މެދުގައި ރަސްގެފާނުގެ
އަނބިއަނބިކަނބަލުންގެ މެދުގައިން އެއް
އަނބިކަނބަލަކު ހަމަ މި އަހަރު އަވަހާރަވިއެވެ.
އަދި އެއަހަރު ފަހު ވަރަށް އަވަހަށް ދަރިފުޅުންގެ
ބައްޕާ ރަސްގެފާނު ހަމަލާދިން ރަސްގެފާނުގެ
މުސްކުޅު ގެދޮރުގެ ނަ ރަސްގެފާނު
ޝަހީދުކުރުވުނީއެވެ. މިގޮތުން ކަމާބެހޭ
ގޮތުން ޕިރާޑުގެ ބަޔާނެވެ.

" Also I must not forget
to mention that I saw happen there a
great eclipse of the sun at high noon
(this was in the year 1605), which
lasted three hours. All the people were
greatly astonished, and cried and
howledin strange fashion, saying that it
was an evil omen, and signified that
they should lose the greatest of them.
And indeed, in the same year, one of
the king's wives died in child bed, and
soon after the king himself was
vanquished and slain, "
(ޕިރާޑް - ބ. 264)

މި ދަންނަވާ ބައްޓަންވެގެން އަލިގައި
ދަންނަވަން ޖެހެނީ، މި ކަމަށްޓަކައި ޕިރާޑް އޮޅުނާ
ފޮރިން ދަ ކޯއިންނުގެ ވެރިއިން އެއް
ކޯއިންކަމަކާއި، ނަމަވެސް، އޭނާގެ ދަރިކަނބަލުގެ
264 ސަފްހާއާ ޙަވާލާދީ އަވަސްޖެ ކުރިން
ގެންސްދިން ބައްޓަންއެގައި، ރަސްގެފާނު
ޝަހީދުކޮށްލީ އިރު ވެސް، ފޮރިން ދަ
ކޯއިންނުންނާކު އެ ކަމަނާ (ކްވީން ކޯއިން)
އިންނެވީކަމަށް އެއްޗެ އޮތުމަކީ، ރަނގަޅު
ވާހަކައެއް ނޫންކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، 1605ވަނަ
އަހަރު މި ކަމަނާ އަވަހާރަވެފައި ވާކަމަށް އިސްލާމް
މުދައްރިސް ޕިރާޑުގެ ބަޔާނުގައި ވާކަމެވެ. އެހެން
ގޮތަކަށް ދަންނަވާނަމަ، ކަލޭފާނުގެ ކުރިން މި
ކަމަނާ އަވަހާރަވެފައި ވާކަމަށް ހަމަ ޕިރާޑު
ލިޔުއްވައިވެއެވެ.
(ނުނިމުނު)